

Radvánszky Olivér utolsó cigarettája

— Sátán, téged hívlak. Jöjj, Uram!

Az eső esni kezdett. Majdnem elállt, de nem, mégsem: újult erővel kezdett ömleni. Radvánszky Olivér elmosolyodott; bőrig ázott már — de hát ezt akarta.

Imádta az ilyen időt, a vihart, a villámokat, a mennydörgést, a szelet, az esőt. Az előző pénteken is megélt egyet, akkor a közvilágítás is elment az egész városban, csak a villámok világítottak és az ő cigarettája. Széttárt karokkal állt a vasútállomáson, kint, a sínek között, és azt kiabálta: gyönyörű, gyönyörű. A vonatra várók bolondnak nézték, Olivér pedig őket, amiért nem képesek felfogni azzal az elcsökevényesedett, kispolgári agyukkal, mi is az a szép. Lehet szép egy virág, egy festmény... de a nyári vihar, az az igazi.

Egyedül volt az utcán, sétált: szándékosan csak akkor indult haza a nagyváros túlsó feléből, amikor az első esőcseppek hullani kezdtek. Örült. Hogy egyszer neki is jó. Hogy most az egyszer nincs más befolyása alatt. Hogy egyedül van, hogy most nincs mellette senki, sem férfi, sem nő, hogy nincsenek ott azok a nők, akiket szeret. Hogy most végre ön maga lehet.

Kellett már ez, szükség volt rá: utolsó hónapjait egy nő mellett élte le. A mindent odaadó szerelemből, amikor vége szakadt, utálat és gyűlölet lett, főleg a saját tehetetlensége miatt: hogy nem szeret-
het tovább.

De most erre sem gondolt.

Az eső újra ömleni kezdett.

Olivér megállt az utcán, nézte a villamosokat, bajszáról itta a vizet és a Sátánt hívta. Egy dal volt a fejében, a fülében, s talán a száján is; néha öntudatlanul hangosan is énekelt.

Olivérnek valójában nem a Sátán volt az ura. Azonban a hangulathoz nem illett volna, ha Istent szólítja. És különben is: hívő sem volt. Életében csak egyszer imádkozott komolyan, egyszer hitt, amikor ott feküdt a nő mellett az ágyban, de már nem érhetett hozzá. Akkor sírva aludt el. A fohász nem fogant meg, minek hiszen tovább akármiben is? Olivér azelőtt is csak magában hitt, azóta is csak magában hisz. Lenéz mindent és mindenkit, csak ő, ő, ő a legfontosabb ember.

Persze ez sem ment neki maradéktalanul. Voltak barátai, ismerősei, rokonai, elmúlt szerelmei és itt volt az a nő... és az a másik.

Már majdnem hazaért, amikor meggondolta magát és elment nagypapa sírjához. Az eső egyre esett, a temetői ösvények csúsztak.

Sokszor járt már itt, ismerte majdnem az összes sírt, gyerekekét, felnőttekét, aggastyánokét, de mindig eszébe jutott az a gondolat, ami első temetői sétáján született: *a halál olyan, mint a társasjáték: 9–99 éves korig játszhatják...* persze ezek a korlátok szét is húzódnak.

Aztán egyszer csak ott állt Radvánszky Péter sírkövénél. Nagypapa tizenkét éve halt meg, 1984-ben; volt tehát tizenkét közös évük. Ő mesélte el Olivérnek a család történetét:

Olivér dédapja, Radvánszky Jenő 1911-ben született régi magyar nemesi családban. Gyermekeként élte meg az első világháborút, Horthy idejében elég fontos tisztséget töltött be. Végigharcolta a második világháborút, 44-ben látta Gyula nevű fiát meghalni a fronton, elbúcsúztatta lányát, Júliát, amikor az Amerikába szökött a zsidó szeretőjével. A felszabadulás után birtokait elvették. Egy kis faluba került, tanító lett feleségével, Csengelei Piroskával, az egykori polgárlánnyal együtt: parasztyerekeket tanítottak. Sohasem lázadtak sorsuk ellen, 56-ban mégis elhurcolták a dédapát. Állítólag a verésbe halt bele, de ezt többen tagadják, szerintük rákos volt, az végzett vele a börtönben.

Kisebbik fia, Radvánszky Péter 1923-ben született, apja és bátyja mellett védte az országot. Ő a testvérét látta meghalni. Ő Olivér nagypapa, a művelt, okos, az életet ismerő öregúr, aki olyan sokat mesélt a felcseperedő fiúnak. Egyetemet végzett, itt ismerte meg későbbi feleségét, Tóth Magdolnát. A házasságra csak 48-ban kerülhetett sor — Péter ekkor már egy vidéki városban tanított —, és egy évvel később megszületett fiuk, Radvánszky Gyula, akinek nevét a nagybátyja iránti emlékezésből adták. Pétert ugyan nem hurcolták

meg, de amikor apját falura költöztették, vele tartott, és egy közeli kisvárosban tanított. Apja halála után visszaköltözött és egészen a nyugdíjaztatásáig ott dolgozott, ahol elkezdte a pályát.

Fiuk, Olivér apja, Radvánszky Gyula 1949-ben született, gyermekként élte át a Rákosi-diktatúrát, a család sorsának hanyatlását. Nagyapja és apja nyomdokait követve ő is a bölcsészkaron végzett, magyar–francia szakon. Itt kezdett el politizálni, s a politika miatt hagyta ott negyedévből: Párizsba utazott, diáklázadó lett ő is. Hippik között élt, hippi lányba szeretett bele. Raquelt mindenki csak Aluette-nek szólította, ez a név rajta is maradt korai haláláig. A diáklázadások végeztével Gyula és — akkor már — felesége hazaköltözött Magyarországra, 1972-ben született meg fiuk, Olivér.

Olivér három éves volt, amikor anyja szervezete nem bírta tovább a kábítószerrel és az alkohollal; csak nagyon halvány, távoli emlékei vannak róla, és fényképek.

Az ükapjáról sohasem mesélt neki senki, s bár ő sokat érdeklődött utána, mindig csak azt felelték, Radvánszky Ödön gróf valamelyik ősi családi birtokon. Akiket erről faggatott, apja és nagyapja nem tudhatták az igazat. Sőt dédapja sem.

Radvánszky Olivér csak a nevében volt Radvánszky, mint ahogy négy generációra visszamenő ősei is.

Az igazi ükapát el kellett titkolni. Mert senki sem tudta, ki az: ketten voltak.

Egy közösen átzüllött éjszaka végén Karinthy Frigyes és Kosztolányi Dezső, a két elválaszthatatlan jóbarát úgy érezte, szórakoznak még egyet. Mindketten írtak már ekkor, és Desirének éppen akkor jelent meg a második kötete, A szegény kisgyermek panaszai. Azt ünnepelték. Berúgtak, mint az állat, viccelődtek az emberekkel, autogramokat osztogattak minden éjszakai járóelőnek, letámadva azokat, és ha már nem találtak senkit, egymásnak adtak.

Talán Karinthy ötlete volt, hogy menjenek fel egy közös ismerősükhöz. Az nem volt otthon, csak a cselédlány, a fiatal, vidékről felkerült, széparcú, formás Gizi.

A két részeg kapott az alkalmon, s a lány sem kérette magát sokáig. Aztán amikor Gizi terhes lett, nem tudták eldönteni, ki az apa. Félték a botránytól, valami megoldást kellett — sürgősen — találniuk. Végül Kosztolányi vitte le Gizit Szabadkára, majd egy újvidéki

faluban szerzett neki állást: egy vegyeskereskedésben lett eladó. A csecsemőt gróf Radvánszky Ödön és felesége nevelte fel, sajátjukként, mert sajátjuk nem lehetett.

Az akció titok maradt mindvégig: Gizi nem sokkal az eset után tüdőgyulladásban meghalt, Karinthy és Kosztolányi pedig soha nem beszélt — még egymás között sem — róla. A gróf sem. Mindenki jól járt: a gróf gyermeket, a gyermek szülőket, a két K. pedig szeplőtlen múltat kapott.

Innen eredhet a Radvánszky család érdeklődése az irodalom és a művészetek iránt. Innen eredhet Olivér tehetsége is, amelyet a neveltetés csak segített kibontakozni.

Olivér írt és festett, színdarabokat rendezett (az immár családi tradíciónak számító bölcsészkar után elvégezte a színművészeti főiskola rendező-dramaturg szakát is), de mindezek mellett egyik fő elfoglaltsága az udvarlás volt.

Óvodás kora óta egyfolytában rajongott valami kislányért, lányért, ifjú hölgyért, nőért. Ha szeretett, mindig nagyon szeretett, s jó párszor ez lett a szakítás oka: voltak nők, akik nem tudták elviselni a túl sok szerelmet.

Huszonnégy éves, komoly kapcsolatokra emlékezhetett már vissza. Többször már a nősülés határán, de valami mindig megakadályozta ebben: vagy egy — még — nem tervezett terhesség, amit a menyasszonyjelölt az ő tudta nélkül szakított meg, vagy Olivér egyéves külföldi ösztöndíja, amit a másik nem várt ki, vagy egy túlfeszített pillanatban történt pofonváltás, vagy éppen egy baráti jótanács, hogy hagyja a fenébe a nőt, mert az csak kihasználja, nem is szereti, hiszen szeretőt tart a bűdös kurva...

Utolsó szerelme körülbelül két hónappal ezelőtt mondta ki, hogy vége, nem bírja elviselni, de azért még együtt éltek, baráti kapcsolatban. Olivér szerint az ilyen lehetetlen, az állandó veszekedések miatt inni kezdett: esténként három-négy liter bort ivott meg, úgy tudott csak elaludni — különben egész éjszaka azt a nőt nézte volna, akibe szerelmes, de aki már nem szereti őt.

Olivér egyre jobban elzüllött és egyre jobban tönkretette magát: napokig nem aludt, nem evett, csak ivott, cigizett és nyelte a kávékat egymás után. Azután egy házibuliban vért hányt. Tizenöt kilót fogyott pár hét alatt. Szédült, többször rosszul lett, nem kapott levegőt, szíve össze-vissza vert.

Úgy érezte — s mondták is neki —: halálán van.

Két hete volt egy egyéjszakás kapcsolata egy egyetemista lánnyal: a költői felolvasóest utáni közös, több kocsmát érintő ivászat után úgy döntöttek, ha már végigbeszélgették és -ölelték egymást, állnak már olyan közel egymáshoz, hogy szeretkezzenek. Reggel még csókolóztak, aztán vége. Pedig Olivér többször kereste fel józanul is a lányt a lakásán, de újra csak azt a választ kapta: mint embert, nagyon szeretlek, de... maradjunk csak barátok.

Ezután Olivér folytatta a részeg lefekvések sorozatát a volt barátnője mellett. Nemegyszer már reggel, kora délután is ivott.

És most ott állt Radvánszky Péter sírjánál, és a nagypapa lábához leülve arra gondolt, hogy az ő huszonnégy éve éppen 9 és 99 közé esik. A vihar okozta öröme depresszióba csapott át, sírni kezdett.

Aztán hazament. Közben elállt az eső, a nyitott konyhaablak előtt denevérek röpködtek, az utcán kóbor kutyák és macskák ke-restek valami elázott kenyérdarabot.

Kivetette a hűtőgépből az esti adag borát, ivott négy-öt pohárral, aztán rágyújtott. Szívott párat, letüdőzte mindet... aztán többet nem.

Olivér meghalt.

A cigaretta paraszából előjött a Sátán, a maga valójában: volt neki szakálla, szarva, farka, patája, és nevéhez méltón nagyon gonoszul nézett ki.

— Hívtál, Olivér. Gyere!

— Hová?

— Viszlek, Olivér.

— Még nem akarok meghalni.

— Pedig akartál. Kívántad a halált. Szándékosan tetted tönkre magad, ráadásul egy nő miatt. Hátha elpatkolsz, és nem kell tovább viselned sorsod. Féltél az élettől, de ahhoz gyáva voltál, hogy gyors halállal váltsd fel szinte álló életed. Milyen tanítvány vagy te, Olivér?

— Gyáva. Nem akarok meghalni.

— És mi van a nőssel? Mi van azzal a nővel, aki ott fekszik a szobádban?

— Szeretem... de majd lesz valaki más.

— Aki miatt majd meg akarsz halni.

— Lehet.

— Nem egyszerűbb most? Menjünk, Olivér!

— Nem akarok még meghalni.

— Nálam is lehetsz szerelmes, ott is vannak nők. Sőt, ők vannak többen.

— Fiatal vagyok még.

— Tényleg nem akarsz meghalni, Olivér?

— Nem. Szeretek élni.

— Nocsak?!

— Nekem még dolgom van a földön. Írni akarok, festeni, rendezni, tanítani akarok. Családot akarok, feleséget, gyerekeket, szerelmet akarok. Udvarolni akarok még. Én még élni akarok.

— Szóval... nem jössz... Olivér?

— Nem. Majd legközelebb.

— Te tudod, Olivér — bólintott a Sátán, és visszazállt a csikkbe, amit Olivér magához térve öntudatlanul elnyomott.

Radvánszky Olivér egész éjjel írt, és soha többé nem gyűjtött rá.

Balogh Tamás